

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра теорії і філософії права

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА»

(навчальна дисципліна спеціальної фахової підготовки

Факультету адвокатури)

для студентів галузі знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»,
освітньо-кваліфікаційний рівень перший (бакалаврський)

Харків – 2021

Програма навчальної дисципліни «Верховенство права»: галузь знань 08 «Право», Спеціальність – 081 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень перший (бакалаврський).

Розробники:

Сатохіна Н. І., к.ю.н., доцент кафедри теорії і філософії права.

Затверджено на засіданні кафедри теорії і філософії права, протокол № _____ від _____ 2021 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Петришин О. В.

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Верховенство права» є навчальною дисципліною спеціальної фахової підготовки за напрямом «правознавство» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» (Факультет адвокатури).

Робоча програма визначає дидактичну структуру і тематичну карту навчальної дисципліни відповідно до навчального плану та робочого навчального плану Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни, обсяг навчання, форми й засоби поточного і підсумкового контролю знань студентів.

Метою навчальної дисципліни «Верховенство права» є формування у студентів цілісного уявлення про верховенство права як універсальну вимогу до правової системи та набір практичних інструментів її реалізації, а також формування відповідних предметних компетентностей у сфері правотворчої та правозастосовної діяльності.

Навчальна дисципліна має міждисциплінарний характер, охоплюючи проблеми теорії та філософії права, історії правових учень, конституційного та міжнародного права.

Навчальна дисципліна «Верховенство права» входить до освітньо-професійної програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти і спрямована на формування загальних компетентностей в рамках узагальненого об'єкта юридичної практики та фахових компетентностей за спеціальністю.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни відповідно до її знаннєвої компоненти і дидактичної структури є: надати студентам комплексне уявлення про сутність ідеї верховенства права та її значення в суспільстві; сприяти розвитку у студентів сучасного системного правового мислення; ознайомити студентів з основними етапами генезису доктрини верховенства права та сучасними дискусіями навколо неї; забезпечити оволодіння студентами знаннями про основні вимоги верховенства права та практику їх застосування;

забезпечити оволодіння студентами навичками застосування вимог верховенства права у професійній діяльності; сприяти формуванню у студентів поваги до загально визнаних правових цінностей і почуття відповідальності за виконання професійного обов'язку.

При вивченні навчальної дисципліни «Верховенство права» у студентів мають бути сформовані такі предметні компетентності як: знання та розуміння природи права як антитези свавілля та його ролі в суспільстві; знання та розуміння ретроспективи формування доктрини та практики верховенства права; знання та розуміння сучасного дискурсу верховенства права; знання та розуміння термінології в рамках доктрини верховенства права та особливостей її перекладу державною мовою; повага до гідності людини як фундаментальної правової цінності та розуміння її взаємозв'язку з правами людини, верховенством права та демократією; знання та розуміння змісту вимог верховенства права; знання та розуміння особливостей нормативного закріплення вимог верховенства права у міжнародному праві, праві Європейського Союзу та національному праві; знання та розуміння особливостей практики застосування вимог верховенства права у міжнародному праві; знання та розуміння особливостей практики застосування вимог верховенства права у європейському праві, зокрема практики Європейського суду з прав людини; знання та розуміння особливостей практики застосування вимог верховенства права національними судами; знання та розуміння особливостей застосування вимог верховенства права за надзвичайних ситуацій; здатність виявляти проблеми у правовому регулюванні та пропонувати способи їх вирішення з урахуванням вимог верховенства права; здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції з урахуванням вимог верховенства права; здатність до критичного і системного аналізу правових явищ в світлі доктрини верховенства права; здатність до консультування з правових питань з урахуванням вимог верховенства права; здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування з урахуванням вимог верховенства права; здатність до

логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Формування предметних компетентностей навчальної дисципліни має сприяти досягненню результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою першого (бакалаврського) рівня.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Факультет адвокатури (денна форма навчання)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни денна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право» Рівень освіти – перший (бакалаврський)	Навчальна дисципліна спеціальної фахової підготовки
Модулів - 3		Рік підготовки 4
Загальна кількість годин - 90		семестр 7
		Лекції 24 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 3,5 самостійної роботи студента - 4		Практичні заняття та інші форми занять (круглий стіл) 20 год.
		Самостійна робота 46 год.
		Вид контролю: іспит

2.ТЕМАТИЧНА КАРТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Факультет адвокатури

(денна форма навчання)

№ п/п	Календарні строки	Модуль №. Назва /Тема лекції, практичного /семінарського заняття, консультації	Аудиторні заняття /контактні/ (кількість годин)				Форми та засоби поточного та підсумкового контролю
			Лекції	Практичні/семінарські заняття	Консультації (групові/індивідуальні)	Інші види занять	

VII-й семестр 2021/2022 н.р.

лекції – 24 години

практичні та ін. заняття – 20 годин

1.	01.09.21 – 05.09.21	Модуль 1. Ідея верховенства права: історія та сучасність Тема 1. Вступ до курсу. Ідея верховенства права. Лекція	2				
2.	06.09.21 – 12.09.21	Тема 2. Генеза та розвиток ідеї верховенства права. Лекція	2				
3.	13.09.21 – 19.09.21	Тема 3. Сучасні концепції верховенства права. Лекція Тема 1. Вступ до курсу. Ідея верховенства права. Семінар	2	2			
4.	20.09.21 – 26.09.21	Модуль 2. Верховенство права як комплексний принцип Тема 4. Законність як вимога верховенства права. Лекція Тема 2. Генеза та розвиток ідеї верховенства права. Семінар Тема 3. Сучасні концепції верховенства права. Семінар	2	2			

5.	27.09.21 – 03.10.21	Тема 5. Правова визначеність як вимога верховенства права. Лекція Тема 4. Законність як вимога верховенства права. Семінар	2	2			
6.	04.10.21 – 10.10.21	Тема 6. Запобігання зловживанню повноваженнями як вимога верховенства права. Лекція Тема 5. Правова визначеність як вимога верховенства права. Семінар	2	2			
7.	11.10.21 – 17.10.21	Тема 7. Рівність перед законом і недискримінація як вимога верховенства права. Лекція Тема 6. Запобігання зловживанню повноваженнями як вимога верховенства права. Семінар	2	2			
8.	18.10.21 – 24.10.21	Тема 8. Доступ до правосуддя як вимога верховенства права. Лекція Тема 7. Рівність перед законом і недискримінація як вимога верховенства права. Семінар	2	2			
9.	25.10.21 – 31.10.21	Тема 9. Дотримання прав людини як вимога верховенства права. Лекція. Тема 8. Доступ до правосуддя як вимога верховенства права. Семінар	2	2			
10.	01.11.21 – 07.11.21	Модуль 3. Актуальні проблеми верховенства права	2	2			

		Тема 10. Верховенство права в умовах надзвичайних ситуацій. Лекція Тема 9. Дотримання прав людини як вимога верховенства права. Семінар					
11.	08.11.21 – 14.11.21	Тема 11. Верховенство права в Україні: стан, проблеми та перспективи (частина 1). Лекція Тема 10. Верховенство права в умовах надзвичайних ситуацій. Семінар	2	2			
12.	15.11.21 – 21.11.21	Тема 12. Верховенство права в Україні: стан, проблеми та перспективи (частина 2). Лекція Тема 11. Верховенство права в Україні: стан, проблеми та перспективи. Круглий стіл	2			2 (круглий стіл)	Іспит
			24	18		2	

3. ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ, ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ

3.1. Принципи дидактики:

- використання компетентнісного підходу в навчанні;
- орієнтація освітньої діяльності на результати навчання, їх систематичний моніторинг і самооцінку;
- використання принципу дидактичної спіралі;
- принцип фундаментальності й професійної спрямованості змісту, методів і форм навчання;
- академічна свобода учасників освітнього процесу;
- мотиваційне забезпечення освітньої діяльності;

- модуляризація і тематизація навчального процесу;
- використання трансферно-накопичувальної системи кредитів;
- принцип партнерства тощо.

3.2. Інноваційні технології:

- проблемного навчання;
- аудіовізуальні;
- контекстного навчання;
- студентоцентристського навчання;
- проектні тощо.

3.3. Інтерактивні методи навчання:

- прес-конференція;
- рольові/ділові ігри;
- метод евристичної бесіди;
- метод дискусії;
- кейс-метод;
- портфоліо тощо.

4. МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ

Методи оцінювання навчальних досягнень студентів

Традиційні методи:

- методи усного контролю: індивідуальне та фронтальне опитування, обговорення проблеми, розв'язання практичних завдань, тощо;
- методи письмового контролю: проблемно-пошукові роботи, контрольні роботи, підготовка есе у рамках запропонованих тем тощо.

Інноваційні методи: проблемні лекції, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки тощо.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, *peer review* тощо.

5. ШКАЛА ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів поточного ПК та підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) за 100-бальною шкалою. ПКЗ з навчальної дисципліни «Верховенство права» проводиться у формі іспиту. Перелік питань на іспит визначається кафедрою і доводиться до відома студентів.

Результати ПКЗ оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів.

Критерії та параметри оцінювання, а також правила переведення оцінки за 100-бальною шкалою в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS визначаються Положенням про моніторинг знань студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, затвердженого наказом ректора університету від 26.06.2015 р. № 127.

6. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Стандартизований навчально-методичний комплекс.

7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Документи міжнародних організацій

1. Доповідь про правовладдя. Ухвалено Європейською комісією «За демократію через право» (Венеційська Комісія) на її пленарному засіданні (CDL-AD(2011)003rev, Венеція, 25-26 березня 2011 року). *Право України*. 2019. № 11. С. 14-38.
2. Мірило правовладдя. Ухвалено Європейською комісією «За демократію через право» (Венеційська Комісія) на її пленарному засіданні (CDL-AD(2016)007, Венеція, 11-12 березня 2016 року). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-ukr).
3. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. A new EU Framework to strengthen the Rule of Law (Brussels, 11.3.2014 COM(2014) 158 final). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0158&rid=9>.
4. Communication from the Commission. Further strengthening the Rule of Law within the Union (Brussels, 3.4.2019 COM(2019) 163 final). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0163>.

5. The United Nations Rule of Law Indicators, Implementation Guide and Project Tools (2011). URL: https://www.un.org/en/events/peacekeepersday/2011/publications/un_rule_of_law_in_indicators.pdf.

Література

1. Аллан Т. Р. С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права ; пер. з англ. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 387 с.
2. Бінгем Т. Верховенство права. Лекція 2006 року. URL: <http://legalitas.com.ua/ua/ukr-t-binrem-verhovenstvo-prava/>.
3. Велика українська юридична енциклопедія. Т. 2. Філософія права. Т. 3. Загальна теорія права. Харків : Право, 2017.
4. Вовк Д. О. Бойчук Д. С. Верховенство права і толерантність : навч. посіб. Харків : ФОП Лисенко І. Б., 2018. 170 с.
5. Гаудер П. Верховенство права в реальному світі. Харків : Право, 2018. 392 с.
6. Головатий С. Верховенство права : монографія : у 3 кн. Київ : Фенікс, 2006. 1747 с.
7. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики : монографія / П. М. Рабінович та ін. Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України. Львів : Сполом, 2016. 200 с.
8. Таманага Б. Верховенство права: історія, політика, теорія. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 208 с.
9. Філософія права і загальна теорія права : науковий журнал. 2012 – 2020. URL: <http://phtl.nlu.edu.ua>.
10. Bingham T. The Rule of Law. Penguin Books, 2011. 224 p. URL: https://ia800102.us.archive.org/27/items/tom_bingham_the_rule_of_law/Tom%20Bingham-The%20Rule%20of%20Law-Penguin%20UK%20%282011%29.pdf.

Інтернет-ресурси

1. United Nations and the Rule of Law. URL: <https://www.un.org/ruleoflaw/>.
2. Council of Europe. Rule of Law. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/rule-of-law>.
3. World Justice Project Rule of Law Index. URL: <https://worldjusticeproject.org/our-work/research-and-data/wjp-rule-law-index-2020>.
4. Bingham Centre for the Rule of Law. URL: <https://binghamcentre.biicl.org>.